

Jahon iqtisodiyoti va
diplomatiya
universiteti
University of world
economy and
diplomacy

O‘zbekiston
Respublikasi Tashqi
ishlar vazirligi
Ministry of Foreign
Affairs of Uzbekistan

“IQLIM O‘ZGARISHI, MIGRATSIYA VA GLOBAL TENGSIZLIK: XXI ASRNING ASOSIY CHAQIRIQLARI”

Abdug‘ofurova Marjona Tolib qizi

*Jahon Iqtisodiyoti va Diplomatiya Universiteti
Xalqaro huquq fakulteti 2-bosqich talabasi*

MAQOLA MALUMOTI

MAQOLA TARIXI:

Received: 24.02.2026

Revised: 25.02.2026

Accepted: 26.02.2026

KALIT SO‘ZLAR:

*Iqlim o‘zgarishi,
global muammolar,
migratsiya, global
tengsizlik, barqaror
rivojlanish, ekologik
inqiroz, globallashuv,
ijtimoiy-iqtisodiy
jarayonlar.*

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada XXI asrning eng dolzarb global muammolari — iqlim o‘zgarishi, xalqaro migratsiya va global iqtisodiy tengsizlik masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda mazkur muammolarning kelib chiqish sabablari, ularning o‘zaro bog‘liqligi hamda insoniyat taraqqiyotiga ko‘rsatayotgan ta’siri ilmiy asosda yoritilgan. Iqlim o‘zgarishi natijasida yuzaga kelayotgan ekologik inqirozlar, resurslar tanqisligi va tabiiy ofatlar migratsiya jarayonlarining kuchayishiga sabab bo‘layotgani ko‘rsatib o‘tiladi. Shuningdek, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovut global tengsizlikni chuqurlashtirayotgani tahlil qilinadi. Maqolada global muammolarni hal etishda xalqaro hamkorlik va barqaror rivojlanish strategiyalarining ahamiyati asoslab beriladi.

Kirish

XXI asr insoniyat taraqqiyotining eng murakkab va ziddiyatli bosqichlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Globallashuv jarayonlari dunyo mamlakatlarini bir-biriga yanada

yaqinlashtirgan bo'lsa-da, bir vaqtning o'zida yangi miqyosdagi muammolarni ham yuzaga keltirdi. Iqlim o'zgarishi, xalqaro migratsiya oqimlarining kuchayishi hamda iqtisodiy tengsizlikning chuqurlashuvi bugungi kunda butun insoniyat oldida turgan eng dolzarb chaqiriqlar sirasiga kiradi.

Xususan, United Nations ma'lumotlariga ko'ra, global haroratning oshishi, tabiiy ofatlar sonining ko'payishi va resurslar tanqisligi ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka jiddiy tahdid solmoqda. Shu bilan birga, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutning kengayishi migratsiya jarayonlarini tezlashtirib, yangi ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi — iqlim o'zgarishi, migratsiya va global tengsizlik muammolarining o'zaro bog'liqligini tahlil qilish hamda ularning XXI asr taraqqiyotiga ta'sirini ilmiy asosda yoritishdan iborat.

Asosiy Qism

1. Iqlim o'zgarishi va uning global oqibatlari

Iqlim o'zgarishi XXI asrning eng jiddiy ekologik muammolaridan biri hisoblanadi. So'nggi o'n yilliklarda sanoatlashuv jarayonining jadallashuvi, qazilma yoqilg'ilardan keng foydalanish hamda o'rmonlarning qisqarishi natijasida atmosferada issiqxona gazlari miqdori sezilarli darajada oshdi. Bu esa global haroratning ko'tarilishiga olib kelmoqda.

United Nations hisobotlariga ko'ra, global isish natijasida muzliklar erishi, dengiz sathining ko'tarilishi va ekstremal ob-havo hodisalari sonining ortishi kuzatilmoqda. Qurg'oqchilik, suv tanqisligi va tabiiy ofatlar nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Iqlim o'zgarishi qishloq xo'jaligi samaradorligining pasayishiga, oziq-ovqat xavfsizligining zaiflashishiga va kambag'allik darajasining oshishiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlar bu jarayondan ko'proq zarar ko'rmoqda.

2. Migratsiya jarayonlari va ularning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri

Global muammolar ichida migratsiya jarayonlari ham alohida o'rin tutadi. Iqlim o'zgarishi, qurolli mojarolar, iqtisodiy tengsizlik va ishsizlik aholini boshqa hududlarga ko'chishga majbur qilmoqda. So'nggi yillarda xalqaro migratsiya oqimlari sezilarli darajada oshdi.

Migratsiya bir tomondan mehnat bozorini to'ldiradi va iqtisodiy faollikni kuchaytiradi, biroq ikkinchi tomondan "brain drain", ya'ni malakali mutaxassislarning chiqib ketishi muammosini yuzaga keltiradi. Bu esa ayrim mamlakatlarning ilmiy va intellektual salohiyatini pasaytirishi mumkin.

Shuningdek, migratsiya ijtimoiy integratsiya, madaniy moslashuv va bandlik masalalarini ham dolzarb qilib qo'ymoqda.

3. Global tengsizlik va iqtisodiy tafovut

=====

Bugungi kunda dunyoda boʻlib va resurslarning notekis taqsimlanishi global tengsizlik muammosini yanada chuqurlashtirmoqda. Rivojlangan mamlakatlar yuqori texnologiyalar va moliyaviy resurslarga ega boʻlsa, rivojlanayotgan davlatlar koʻpincha xomashyo eksportiga qaram boʻlib qolmoqda.

Global tengsizlik taʼlim, sogʻliqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlarida ham yaqqol namoyon boʻladi. Bu esa aholining turmush darajasi oʻrtasidagi farqni kengaytiradi. Iqtisodiy nomutanosiblik migratsiya oqimlarining kuchayishiga ham sabab boʻlmoqda.

Xulosa va takliflar

XXI asrda iqlim oʻzgarishi, migratsiya jarayonlarining kuchayishi va global iqtisodiy tengsizlik insoniyat oldida turgan eng dolzarb va murakkab muammolar sifatida namoyon boʻlmoqda. Mazkur muammolar alohida-alohida emas, balki oʻzaro chambarchas bogʻliq holda rivojlanmoqda. Iqlim oʻzgarishi resurslar tanqisligini kuchaytirib, iqtisodiy beqarorlikni yuzaga keltiradi, bu esa migratsiya oqimlarining ortishiga sabab boʻladi. Oʻz navbatida, global tengsizlik ushbu jarayonlarni yanada chuqurlashtiradi.

United Nations tomonidan ilgari surilgan Barqaror rivojlanish maqsadlari global muammolarni kompleks yondashuv asosida hal etish zarurligini koʻrsatadi. Demak, ushbu muammolarni bartaraf etish faqat bir davlat doirasida emas, balki xalqaro hamkorlik asosida amalga oshirilishi lozim.

Global muammolarni hal etish jarayonida siyosiy barqarorlik, iqtisodiy adolat va ekologik masʼuliyat asosiy tamoyillar boʻlishi zarur. Aks holda, mavjud tahdidlar kelajak avlodlar taraqqiyotiga salbiy taʼsir koʻrsatishi mumkin.

□ **Ekologik siyosatni kuchaytirish** – qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish va issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish.

□ **Xalqaro hamkorlikni mustahkamlash** – global muammolarni hal qilishda davlatlar oʻrtasida samarali siyosiy va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirish.

□ **Iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish** – rivojlanayotgan mamlakatlarni investitsiya, texnologiya va taʼlim orqali qoʻllab-quvvatlash.

□ **Migratsiya siyosatini takomillashtirish** – mehnat migratsiyasini tartibga solish va malakali mutaxassislarning mamlakatda qolishi uchun sharoit yaratish.

□ **Barqaror rivojlanish strategiyalarini joriy etish** – ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy omillar muvozanatini taʼminlash.

Foydalanilgan manbalar

1. United Nations. Global Issues Overview. United Nations, 2023.
<https://www.un.org/en/global-issues>

-
2. World Bank. World Development Report 2022: Global Inequality and Poverty. Washington D.C.: World Bank, 2022.
 3. World Health Organization. Health and Migration Report 2021. Geneva: WHO, 2021.
 4. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Cambridge University Press, 2021.
 5. Oxfam International. Inequality Report 2022: Bridging the Gap. London: Oxfam, 2022.
 6. Castles, S., & Miller, M. J. The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. Palgrave Macmillan, 2020.